

Vergaderjaar 2014–2015

34 001

Homogene Groep Internationale samenwerking 2015 (HGIS-nota 2015)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

1.	Leeswijzer	2
1.1	Wat is de HGIS?	2
1.2	Opzet HGIS-nota 2015	2
2.	Beleidskader	4
2.1	Naar een nieuw realisme	4
2.2	Hulp, handel en investeringen in een veranderend speelveld	6
3.	HGIS naar beleidsthema's	8

Bijlagen

Bijlage 1:	De HGIS-verticaal: wijzigingen na de Miljoenennota 2014	29
Bijlage 2a:	De HGIS-uitgaven horizontaal: meerjarencijfers per begroting en per begrotingsartikel	30
Bijlage 2b:	De HGIS-ontvangsten horizontaal: meerjarencijfers per begroting en per begrotingsartikel	34
Bijlage 3:	Berekening ODA-plafond 2015 en raming ODA-prestatie 2014 en 2015	35
Bijlage 4:	De ODA-uitgaven naar beleidsthema	36
Bijlage 5a:	De geplande ODA-uitgaven in partnerlanden (hulprelaties en overgangsrelaties) 2015	38
Bijlage 5b:	De geplande ODA-uitgaven in exitlanden	41
Bijlage 6:	De non-ODA uitgaven naar beleidsthema	42
Bijlage 7:	Internationale Klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2015	45

1. LEESWIJZER

1.1 Wat is de HGIS?

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is sinds 1997 een budgettaire constructie binnen de rijksbegroting. In de HGIS worden de uitgaven van de verschillende ministeries op het gebied van het buitenlandbeleid gebundeld, waarmee de onderlinge samenhang geïllustreerd wordt. Dit bevordert de samenwerking en de afstemming tussen de betrokken ministeries. De HGIS vormt daarmee een belangrijk instrument voor een geïntegreerd en coherent buitenlandbeleid.

Binnen de HGIS wordt onderscheid gemaakt tussen de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking die voldoen aan de criteria voor officiële ontwikkelingssamenwerking (*Official Development Assistance*, ODA) en de overige uitgaven voor het buitenlands beleid (non-ODA).

De minister van Buitenlandse Zaken coördineert het Nederlands buitenlandbeleid en daarmee de HGIS. De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft een coördinerende bevoegdheid voor de uitgaven aan ODA binnen de HGIS.

Twee keer per jaar wordt er verantwoording afgelegd aan de Tweede Kamer over de HGIS. Parallel aan het rijksbegrotingsproces wordt op Prinsjesdag de HGIS-nota aangeboden aan de Staten-Generaal. Op de derde woensdag van mei (verantwoordingsdag) wordt het HGIS-jaarverslag aangeboden aan de Staten-Generaal. Deze documenten geven een integraal overzicht van alle uitgaven aan internationale samenwerking, die op de verschillende departementale begrotingen staan.

Buitenlandse betrekkingen zijn een zaak van het Koninkrijk der Nederlanden: Nederland in Europa, Aruba, Curaçao en Sint Maarten, alsmede de Nederlandse openbare lichamen in het Caribisch gebied (Bonaire, Sint Eustasius en Saba). Waar de HGIS-nota spreekt over «Nederland» of «Nederlands» wordt daarmee bedoeld: «(van) het Koninkrijk der Nederlanden», tenzij het gaat om zaken die specifiek het land Nederland betreffen, zoals het EU-lidmaatschap en ontwikkelingssamenwerking.

1.2 Opzet HGIS-nota 2015

De HGIS-nota 2015 geeft inzicht in de begrote middelen voor internationale samenwerking in 2015. In het beleidskader worden de politieke hoofdlijnen van het buitenlandbeleid geschetst. Daarna wordt per beleidsthema nader ingegaan op de accenten in het begrotingsjaar 2015. De indeling naar acht beleidsthema's en een categorie overig is gebaseerd op een samenstelling van de indelingen van de begroting van Buitenlandse Zaken en de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De toelichtende teksten zijn ontleend aan de Memories van Toelichting bij de begrotingen voor 2015 van de verschillende ministeries en geven een overzicht in vogelvlucht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de respectievelijke begrotingen.

Zoals gebruikelijk wordt in meerdere tabellen naast de HGIS-bedragen het ODA-aandeel daarin weergegeven. In enkele gevallen (het *Dutch Good Growth Fund*-DGGF en het Budget Internationale Veiligheid-BIV) is nog niet duidelijk in welke mate er sprake zal zijn van een ODA-component conform de OESO/DAC-definities. Vooral nog wordt het ODA-aandeel daarom als p.m. aangeduid. In het HGIS-jaarverslag over 2015 wordt het ODA-aandeel in deze twee fondsen gerapporteerd.

Na de beleidsthema's volgen zeven bijlagen. In deze bijlagen worden gegevens, die verspreid staan over verschillende departementale begrotingen, gebundeld tot een overzichtelijk geheel. Bijlage 1 geeft een overzicht van de begrotingsontwikkelingen binnen de HGIS. In bijlagen 2 en 3 worden alle buitenlanduitgaven en -ontvangsten gepresenteerd per departement. Bijlage 3 geeft een berekening van het ODA-plafond. In bijlagen 4 en 5 wordt een totaaloverzicht gegeven van de buitenlanduitgaven die als officiële ontwikkelingshulp (ODA) kwalificeren, respectievelijk per beleidsthema en per land. Een overzicht van de non-ODA uitgaven per beleidsthema is opgenomen in bijlage 6. Tot slot wordt in bijlage 7 een raming van de verwachte publieke klimaatuitgaven voor ontwikkelingslanden in 2015 gepresenteerd.

2. BELEIDSKADER 2015

2.1 Naar een nieuw realisme

Vrije en welvarende samenlevingen als de onze zijn niet vanzelfsprekend. Na de Koude Oorlog groeide in het westen de opvatting dat een nieuwe en stabiele wereldorde zou ontstaan, vrij van ideologische tegenstellingen en internationale conflicten. Die verwachting is niet uitgekomen. De geopolitiek is terug, en kwam afgelopen jaar dichterbij dan we vooraf hadden kunnen vermoeden. Op donderdag 17 juli 2014 verloren bijna 300 onschuldige mannen, vrouwen en kinderen hun leven bij de verschrikkelijke ramp met vlucht MH17 boven Oekraïens grondgebied. Een inktzwarte dag, waarop 196 landgenoten slachtoffer werden van een conflict waar zij part noch deel aan hadden. De afschuwelijke gebeurtenissen rondom de ramp laten diepe sporen na in onze samenleving, maar toonden ook de intense betrokkenheid van het hele land bij de slachtoffers en hun nabestaanden. Geconfronteerd met deze onbeschrijfelijke tragedie toonden Nederlanders zich van hun beste kant – ook naar de rest van de wereld toe.

De tragedie met vlucht MH17 laat zien hoezeer wereldwijde ontwikkelingen, die op eerste oog ver weg lijken, zijn verbonden met Nederland. We zien enerzijds dat de wereldorde opnieuw, en in toenemende mate, wordt bepaald door traditionele machtspolitiek. Denk aan Rusland, dat meent zich de Krim te kunnen toeëigenen – en daarbij de fundamenten van het internationale recht met voeten treedt. Anderzijds zien we dat ideologieën gewelddadige conflicten voeden, zoals in Syrië, Irak en in de Sahel. Externe en interne ontwikkelingen met betrekking tot veiligheid raken verweven: Nederlandse geradicaliseerde jongeren trekken als jihadstrijders naar brandhaarden elders en Nederlandse bedrijven ondervinden last van cyberaanvallen van over de hele wereld.

Deze ontwikkelingen vragen om realisme in ons buitenlandbeleid. Dat geldt niet alleen voor het Koninkrijk, maar ook voor onze Europese partners en Atlantische bondgenoten. Wensdenken gaat onze verworvenheden niet veilig stellen, en zal evenmin een vreedzame en rechtvaardige wereld dichterbij brengen. Radicale groeperingen koesteren diepe haat tegen onze manier van leven. Anderen zien in het succes van het Europese model een bedreiging van hun invloedssfeer. Zelfs de grondbeginselen van de internationale rechtsorde worden ter discussie gesteld. Gesterkt door het uitblijven van adequate reacties van de internationale gemeenschap in crises, schermen landen met alternatieven. Steeds vaker wordt het internationaal recht niet als uitgangspunt gezien, maar als een instrument dat naar eigen inzicht en belang wordt geïnterpreteerd.

Een realistisch buitenlandbeleid is gebaseerd op aansprekende idealen, vrij van naïviteit. We moeten durven vertrouwen op onze waarden, die hun aantrekkingskracht en hun veerkracht keer op keer bewijzen – van Maidan tot de Maghreb. Een internationale gemeenschap die stabiliteit, welvaart en vrijheid kan bieden, spreekt veel mensen aan. Realisme gaat uit van die kracht, en onderkent tegelijkertijd dat het niet bij mooie woorden kan blijven. Geopolitiek handelen is in de wereld van vandaag onontkoombaar, maar heeft ook een prijs. Verworvenheden als rechtsstaatelijkheid, vrijheid en veiligheid zijn niet vanzelfsprekend. Zelfs in onze eigen samenlevingen staan ze onder druk: in tijden van crisis steken extremisme en intolerantie jegens minderheden in Europa steeds weer de

kop op. Kortom, een realistische benadering vergt veel inspanning, elke dag opnieuw, met inzet van menskracht en middelen.

Nederland heeft geen belang bij een wereldorde die rust op pure machtspolitiek. Bovendien is het van belang te voorkomen dat met de opkomst van geopolitiek fouten uit het verleden worden herhaald – geen enkel land is bijvoorbeeld gebaat bij een nieuwe wapenwedloop. Ons land wil in plaats daarvan bijdragen aan een wereldorde die is verankerd in waarden waarin we ons herkennen, met regels die breed worden gedeeld. Dat betekent dat moet worden opgetreden wanneer de internationale regels worden geschonden. Dit betreft ook Rusland, dat het afgelopen jaar keer op keer de grenzen van internationale orde en recht opzocht en overschreed.

Nederland verkrijgt zijn internationale politieke invloed vooral dankzij kunde, betrouwbaarheid, innovatief economisch vermogen en een niet aflatende inzet. Die constructieve en positieve opstelling heeft ons veel gebracht en blijft onmisbaar. Er zijn elke dag voorbeelden te vinden van internationale samenwerking en creativiteit om tot oplossingen te komen en onze wereld te verrijken en te verbeteren. Nederland en Nederlanders spelen daarin dikwijls een belangrijke rol.

Samen met onze Europese partners en onze Atlantische bondgenoten nemen we het voortouw. De band met de VS blijft speciaal, de samenwerking in Europa is cruciaal. Ook deze inzet vloeit voort uit realisme. Of het nu gaat om veiligheid, vrijheid, rechtsorde of welvaart: als Europa en de VS succesvol samenwerken, zullen anderen volgen. Om dezelfde reden is eensgezind en versterkt EU-buitenlandbeleid onmisbaar. Alleen wanneer we in Europa samen optrekken, zoals in de nasleep van de ramp met vlucht MH17, kunnen we een rol van betekenis spelen in de wereld. Bovendien weerspiegelt de Europese Unie bij uitstek de waarden die ons Koninkrijk internationaal wil uitdragen. Daarnaast gaan we op zoek naar nieuwe partners door de banden met opkomende landen en regionale spelers te versterken, bijvoorbeeld door trilaterale samenwerking te bevorderen.

Niet-statelijke actoren laten zich steeds meer gelden op het wereldtoneel. Alleen door in te zetten op partnerschappen en coalities met verschillende spelers kan Nederland zijn belangen veilig stellen en doelen bewerkstelligen. In de netwerksamenleving zijn overal partners te vinden: zowel nationaal als internationaal, bij lagere en bij hogere overheden, in de publieke en in de private sector. Niet-traditionele partners vereisen soms niet-traditionele vormen van samenwerking. Een realistisch en modern buitenlandbeleid, inclusief economische diplomatie, vraagt dan ook om een bredere blik dan de focus op betrekkingen met andere staten en internationale organisaties. Het vergt mensen die met kennis, professionaliteit en aanpassingsvermogen handelen vanuit de missie van Buitenlandse Zaken om het Koninkrijk veiliger en welvarender te maken, Nederlanders in het buitenland te steunen en zich samen met traditionele en nieuwe partners voor een rechtvaardige wereld in te zetten. Diplomatie is een vak dat in de context van de instabiliteit om ons heen alleen maar in belang toeneemt.

2.2 Hulp, handel en investeringen in een veranderend speelveld

Het karakter van de mondiale economie verandert. Landen raken tot op het bedrijfsniveau verweven met elkaar door de vorming van mondiale waardeketens. De wereldhandel, die tot de jaren negentig vooral uit eindproducten bestond, bestaat tegenwoordig ook uit intermediaire goederen, diensten en kennis en valt samen met buitenlandse directe investeringen. De vooruitgang in informatie- en communicatietechnologie en de afbouw van handelsbarrières stelt bedrijven in staat zich te specialiseren in onderdelen van het productieproces en om per onderdeel de meest gunstige productielocatie te zoeken. Op die manier kunnen bedrijven hun concurrentiekracht versterken, ook het midden- en kleinbedrijf, door slim gebruik te maken van de eigen expertise én van de beste productiefactoren die in het buitenland beschikbaar zijn.

Lage en middeninkomenslanden kunnen door de vorming van mondiale waardeketens gemakkelijker profiteren van de wereldhandel. Het is niet langer nodig een hele industrie op te zetten. Met het ontplooiën van een aantal activiteiten kan een land participeren in de wereldhandel en vanuit die basis zich verder ontwikkelen. Via de aansluiting op mondiale waardeketens heeft het land betere toegang tot buitenlandse kennis, technologie, kapitaalgoederen en halffabricaten die gebruikt kunnen worden voor de binnenlandse productie. Op die manier komen er in de hele wereld snel nieuwe zakenpartners, afzetmarkten én concurrenten bij. Het speelveld van internationale concurrentie is veranderd, zowel in het Noorden als het Zuiden. Het gaat niet meer zozeer om wat je verkoopt, maar om wat je doet.

Veel lage- en middeninkomenslanden in Afrika, Latijns-Amerika en Azië ontwikkelen zich snel. De positieve wisselwerking tussen buitenlandse handel en investeringen, welvaartsverhoging en duurzame en inclusieve groei biedt perspectief op stabiele vooruitgang in zuidelijke regio's, die ook onderling steeds meer verbonden raken. Het aandeel van lage- en middeninkomenslanden in de wereldhandel is sterk toegenomen en de opkomende markten vormen een drijvende kracht achter het snelle herstel van de wereldhandel. Anderzijds betekent verwevenheid ook dat de complexiteit van internationale economische betrekkingen toeneemt en dat externe schokken sneller doorwerken in de keten. Dat vraagt om aanpassingsvermogen van economieën die niet altijd vanzelfsprekend is. Daarnaast staat een aantal opkomende landen, zoals China en Zuid-Afrika, voor de opgave om structurele hervormingen door te voeren om ook in de toekomst te blijven ontwikkelen. Dat onderstreept hoe precair het transitieproces naar een pad van duurzame en inclusieve groei kan zijn, ook vanuit een goede uitgangspositie.

De sociale en economische ontwikkeling in veel delen van de wereld zorgt voor snelle afname van het aantal mensen dat in extreme armoede leeft. Tegelijkertijd zien we armoedepatronen veranderen: de meeste armen wonen tegenwoordig in middeninkomenslanden. Zij kunnen om verschillende redenen onvoldoende profiteren van de toenemende welvaart, bijvoorbeeld doordat er maar beperkte werkgelegenheid voor hen ontstaat. Daarbij is grote inkomensongelijkheid een potentiële bron van sociale onrust. Dit vraagt om speciale aandacht voor de allerarmsten en voor inclusieve groei. Lokale effecten van mondiale vraagstukken zoals klimaatverandering op bijvoorbeeld voedsel- en waterzekerheid, bieden bovendien aanleiding tot gezamenlijke actie van bedrijven, lokale gemeenschappen en (internationale) overheden om duurzaamheid te

verbeteren. Ten slotte is er een aantal landen en regio's zoals Mali of Zuid-Soedan waar de randvoorwaarden voor groei en ontwikkeling, in het bijzonder veiligheid en effectieve rechtsorde, onder druk staan.

De huidige sterke positie van Nederland in de wereld is niet vanzelfsprekend: er is groot aanpassingsvermogen nodig om de voelbare en toekomstige effecten van veranderingen buiten onze grenzen op te vangen, daar op in te spelen en om kansen te benutten. Nederland is een open land, een handelsland en een land dat met bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties internationaal voorop loopt bij de aanpak van een aantal mondiale vraagstukken. Bijvoorbeeld op de speerpunten water, voedselzekerheid, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), veiligheid en rechtsorde heeft Nederland veel kennis en ervaring te bieden en zet die ook gericht in als investering in ontwikkeling. De goede reputatie die Nederland onder andere via de hulprelaties heeft opgebouwd als partner voor ontwikkeling biedt een vertrekpunt voor gelijkwaardige zakelijke relaties met opkomende landen. Hoewel de Europese Unie onze belangrijkste handelspartner en afzetmarkt is, is onze aansluiting op die opkomende landen zowel zakelijk als politiek heel belangrijk. Niet alleen vindt daar de groei plaats in de komende jaren; ook op het internationale (handels)politieke terrein weegt hun stem steeds zwaarder. Daarom moet Nederland een agenda voeren gericht op versterking van het Nederlands verdienvermogen en zich internationaal sterk blijven maken voor de positie van lage- en middeninkomenslanden en zich een goede partner tonen in ontwikkelingssamenwerking die solidair blijft met de allerarmsten.

De inzet op het Nederlands buitenlandbeleid komt tot uitdrukking in de HGIS, die de onderlinge samenhang illustreert en de samenwerking en afstemming tussen de betrokken ministeries bevordert. Hierna wordt per beleidsthema nader ingegaan op de accenten in het begrotingsjaar 2015.

3. HGIS NAAR BELEIDSTHEMA'S

Beleidsthema 1: Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van de mensenrechten

Algemeen

Het bevorderen van een goed functionerende internationale rechtsorde, met een blijvende inzet op mensenrechten, als integraal onderdeel van het buitenlandbeleid.

Een sterke rechtsorde maakt de wereld op termijn stabiel, veiliger, vrijer en welvarender. Dit vereist goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak en voortdurende inzet tegen straffeloosheid. Deze rechtsorde is onlosmakelijk verbonden met universele mensenrechten. De bevordering van mensenrechten is daarom ook een kernelement van het Nederlands buitenlandbeleid.

Nederland zal bijdragen aan de nieuwe NAVO-missie Resolute Support in Afghanistan. Voorwaarde voor deelname is wel dat eerst een *Bilateral Security Agreement* tussen Afghanistan en de VS wordt gesloten en een *Status of Forces Agreement* met de NAVO.

Budgettaire gevolgen van beleid

1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van de mensenrechten

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	56.785	833	53.560	5.286	57.831	5.686
	01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	53.826	36.244	59.090	40.570	53.870	35.250
V&J	01.07 Materieel overige; Europol en Eurojust	23.261	0	26.377	0	31.479	0
	03.10 Opsporing en vervolging; NFI	534	0	538	0	523	0
	03.39 Opsporing en vervolging; drugsbestrijding Suriname	59	59	200	200	200	200
	01.09 Materieel overig; WIPO	200	0	362	0	363	0
lenM	17.01 Luchtvaart	1.231	0	1.015	0	1.015	0
	18.01 Scheepvaart	857	0	877	0	973	0
	Totaal	136.753	37.136	142.019	46.056	146.254	41.136

Financiële instrumenten

BZ

- Verplichte bijdragen (verdragscontributies) aan de VN waarin de verplichte afdrachten aan het Joegoslavië- en het Rwanda-tribunaal zijn begrepen evenals de verplichte bijdragen aan de OESO en het Internationaal Strafhof (ICC).
- Financiële ruimte ten behoeve van de kandidatuur van het Koninkrijk der Nederlanden voor een zetel in de VN-Veiligheidsraad voor de periode 2017–2018.
- Inzet van het mensenrechtenfonds ter ondersteuning van de prioriteiten uit de mensenrechtenbrief «Respect en recht voor ieder mens».
- Bijdrage aan de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) van de VN.

- Subsidie aan de Wereldomroep voor de verkondiging van het vrije woord in het buitenland.

V&J

- Bijdrage aan de huisvestingskosten van Europol en Eurojust.
- Contributie aan de *World Intellectual Property Organization* (WIPO).

lenM

- Contributie aan *International Civil Aviation Organization* (ICAO).
- Contributie aan de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR).
- Contributie aan de *International Maritime Organization* (IMO).

Beleidsthema 2: Vrede, veiligheid en stabiliteit

Algemeen

Het bevorderen van de Nederlandse en internationale veiligheid en stabiliteit door doelgerichte bilaterale en multilaterale samenwerking en het bevorderen van democratische transitie in prioritaire gebieden, met name in de ring rond Europa.

Daarnaast de bevordering van vrede en veiligheid voor ontwikkeling door het voorkomen en terugdringen van conflictsituaties; en het bevorderen van rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, legitieme en democratische staatsstructuren en het bestrijden van corruptie.

Door grote toename van het aantal en de omvang van humanitaire rampen en het afgenomen humanitaire hulpbudget dat grotendeels aan het begin van het jaar wordt ingevuld, is besloten tot invoering van een nieuw noodhulpfonds tijdens de huidige kabinetsperiode. Het fonds is flexibel inzetbaar tot en met 2017 en additioneel aan het bestaande budget voor humanitaire hulp. Met het fonds kan Nederland adequaat bijdragen aan de huidige en toekomstige grote rampen, inclusief opvang van vluchtelingen in de regio. Dit fonds is additioneel aan het humanitaire hulpbudget, maar de uitgangspunten van het humanitaire beleid, zoals handhaving van humanitaire principes en coördinatie zullen ook voor dit fonds gelden.

Budgettaire gevolgen van beleid

2. Vrede, veiligheid en stabiliteit

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	23.321	0	22.078	0	18.468	0
	02.02 Bestrijding en terugdringing van internationaal terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500	0	2.500	0	6.800	0
	02.03 Bevordering van ontwapening en wapenbeheersing, bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en het voeren van een transparant en verantwoord wapenexportbeleid	12.626	0	35.422	3.252	12.794	3.252
	02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	171.112	51.872	213.529	71.444	194.620	66.444
	02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	19.199	10.697	18.579	8.282	18.940	8.322
BHOS	04.01 Humanitaire hulp	233.892	233.013	217.767	216.000	205.017	204.000
	04.02 Budget Internationale Veiligheid; voorkomen en terugdringen van conflictsituaties	0	0	22.798	0	0	0
	04.03 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	293.487	293.487	239.102	239.102	189.554	189.554
	04.04 Noodhulpfondsen	0	0	570.000	570.000	0	0
V&J	02.20 Bekostiging Nationale Politie	14.032	8.600	0	0	0	0
	03.21 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie	0	0	18.585	8.600	8.600	8.600
	02.58 Nat. Veiligheid en Terrorismebestrijding	1.076	0	3.400	0	500	0
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties (inclusief contributies)	170.420	4.400	236.774	0	293.350	0
	01.01 Gereedstelling en instandhouding commando ZSK	0	0	4.450	0	0	0
	01.01/02 Gereedstelling en instandhouding commando LAS	0	0	10.450	0	0	0
	01.01 Gereedstelling en instandhouding commando LSK	0	0	22.000	0	0	0
	02.33 Operationele eenheden Koninklijke Marechaussee	0	0	16.000	0	0	0
	06/07 Overige (investerings)	0	0	2.543	0	0	0
	02.33 Ondersteuning operationele eenheden	0	0	10.700	0	0	0
Totaal		939.665	602.069	1.666.677	1.116.680	948.643	480.172

Financiële instrumenten

BZ

- Bijdrage aan de NAVO en de nieuwbouw van het NAVO hoofdkwartier.
- Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) en Veiligheidsfonds, voor kleinschalige activiteiten met een katalyserende werking die het Nederlandse veiligheidsbeleid ondersteunen.
- Bijdrage aan het in Den Haag gevestigde onafhankelijke *International Centre for Counter-Terrorism* (ICCT).
- Het organiseren van de *Global Conference on Cyber Space 2015*.
- Bijdragen aan IAEA, de OPCW en de CTBTO.
- Ondersteuning van kleinschalige initiatieven gericht op uitvoering van het Biologische en Toxische Wapens Verdrag (BTWC), Non-Proliferatie Verdrag (NPV) en de Ottawa Conventie.

- Bijdrage aan activiteiten onder auspiciën van het G8 Global Partnership op het gebied van *biosecurity* en om de proliferatie van radiologische en nucleaire bronnen tegen te gaan.
- Verdragscontributies aan de VN-crisisbeheersingsoperaties (vrede-missies).
- Bijdrage aan het Stabiliteitsfonds.
- Matra Programma's Zuidoost-Europa, Oostelijk Partnerschap en Arabische Regio (Matra-Zuid)

BHOS

- Bijdragen aan het wereldwijde VN-noodhulpfonds *Central Emergency Response Fund* (CERF), UN-OCHA en het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) ten behoeve van de snelle beschikbaarheid en flexibiliteit van de humanitaire hulp.
- Bijdragen aan UNHCR, UNRWA en WFP.
- Bijdragen aan de *International Strategy for Disaster Risk Reduction* (ISDR) van de VN en het *Global Network of Civil Society Organizations for Disaster Reduction* (GNDR); deze organisaties houden zich bezig met vermindering van (effecten van) rampen.
- Verlichting van noden bij de grote humanitaire crises zgn. *Consolidated Appeals Process* (CAP) van de VN. Bijdragen hieraan kunnen worden ingezet via VN-organisaties, gemeenschappelijke landfondsen (Common Humanitarian Funds), (Internationale) Rode Kruis of NGO's.
- Bilaterale landenprogramma's ter bevordering van legitieme en capabele overheid en functionerende rechtsorde en van »inclusieve politieke processen».
- Bilaterale landenprogramma's ter bevordering van vredesdialog en conflictpreventie.
- Activiteiten voor het Midden Amerika programma.
- Bijdrage aan het UNDP *Bureau of Crisis Prevention and Recovery*.

V&J

- Het leveren van een bijdrage aan internationale missies door de inzet van civiele politie.

Defensie

- Het BIV wordt vanaf 2015 structureel overgeheveld van de begroting voor BH&OS naar de begroting van Defensie. Jaarlijks komt bij Voorjaarsnota 60 miljoen beschikbaar voor BZ en BH&OS ten behoeve van de inzet van de hervorming van de veiligheidssector, de bescherming van burgers in fragiele staten (BSB), rechtstaatontwikkeling en capaciteitsopbouw. Tevens worden op dat moment middelen beschikbaar gesteld voor de geplande activiteiten bij Defensie in het kader van het BIV (59,5 miljoen). Jaarlijks wordt besloten over de inzet van deze middelen. De besluitvorming wordt interdepartementaal voorbereid en uitgevoerd. Het volledige BIV blijft onderdeel van de HGIS.
- Uit het BIV worden van bestaande activiteiten gefinancierd van Defensie, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Veiligheid en Justitie en Buitenlandse Zaken.
- Activiteiten die gericht zijn op de vier categorieën van *Responsibility to Protect* (voorkomen van genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en etnische zuiveringen).
- Monitoren van vredesakkoorden, opleidingen en trainingen, herstellen van de orde, hervorming van de veiligheidssector, grensbewaking, het

- beschermen van goederenstromen, rechtstaatontwikkeling en capaciteitsopbouw.
- Financiering van activiteiten die de inzet in bijvoorbeeld vredesmissies of fragiele staten ondersteunen (waaronder inzet van transportvliegtuigen of beveiliging van diplomaten en ambassades in gebieden waar dit noodzakelijk is).

Beleidsthema 3: Europese samenwerking

Algemeen

Een effectieve Europese samenwerking om de Europese Unie en haar lidstaten zo vreedzaam, welvarend en sterk mogelijk de toekomst in te loodsen. Europa is essentieel voor onze welvaart, vrijheid en veiligheid. Een actieve opstelling van Nederland in het Europese besluitvormingsproces is dan ook in het directe belang van Nederlandse burgers en bedrijven. Door consequent en constructief optreden kan Nederland zijn invloed binnen de Europese Unie vergroten. Zo kan Nederland mede vormgeven aan ontwikkelingen in Europa die direct van invloed zijn op onze economische, sociale en politieke toekomst.

Budgettaire gevolgen van beleid

3. Europese samenwerking

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	156.125	156.125	158.016	158.016	174.600	174.600
	03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	10.142	0	10.100	0	10.100	0
	03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 28	4.110	0	6.789	0	16.327	0
Toerek.	EU-begroting	405.600	329.867	405.600	329.867	405.600	329.867
Totaal		575.977	485.992	580.505	487.883	606.627	504.467

Financiële instrumenten

BZ

- Bijdrage aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF). Dit fonds is het voornaamste middel waarmee de Europese Unie de ontwikkelingssamenwerking met de ACS-landen en de overzeese gebieden uitvoert. Het budget en programma van het EOF is voor een periode van zeven jaar vastgesteld.
- Bijdrage aan de Raad van Europa: Nederland richt zich hierbij op de dossiers vrijheid van godsdienst, internetvrijheid en LHBT rechten.
- Bijdrage aan de Benelux.
- Subsidie aan *European Institute voor Public Administration*.
- Opdrachten in het kader van het EU voorzitterschap 2016.

Toerekening

- De toerekening betreft het aan de HGIS toegeschreven «Nederlandse aandeel» uit hoofdstuk vier van de begroting van de Europese Commissie. Uit dit hoofdstuk worden diverse programma's van de EU voor internationale samenwerking gefinancierd, waaronder het Nabuurschapsbeleid, het Instrument voor Ontwikkelingssamenwerking, het budget voor Gemeenschappelijk Buitenland en Veiligheidsbeleid (GBVB) en Humanitaire hulp.

Beleidsthema 4: Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen

Algemeen

Het verlenen van excellente consulaire diensten aan Nederlanders in nood in het buitenland, evenals het verstrekken van reisdocumenten aan Nederlanders in het buitenland. Daarnaast wordt een bijdrage geleverd aan gereguleerd personenverkeer door de Nederlandse inbreng in het Europese visumbeleid, het opstellen van ambtsberichten en is verantwoordelijk voor de visumverlening kort verblijf.

Met kunst, cultuur en sport bijdragen aan het profiel van Nederland in het buitenland; laten zien wat Nederland op dit vlak te bieden heeft en verbindingen leggen met economische diplomatie en andere prioriteiten van het buitenlands beleid, zoals het mensenrechtenbeleid.

Tevens neemt Nederland een bijzondere positie in als gastland van vele internationale organisaties en internationale hoven en tribunalen. Als gastland heeft Nederland de verantwoordelijkheid de in Nederland gevestigde instellingen te ondersteunen opdat deze onafhankelijk, veilig en efficiënt kunnen functioneren.

Internationaal Cultuurbeleid

Het internationaal cultuurbeleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de bewindspersonen van OCW en BZ. Het doel is zowel het bijdragen aan het internationaal niveau van Nederlandse topinstellingen en een vooraanstaande internationale marktpositie van kunstenaars en cultuur als het bijdragen aan het Nederlands economisch belang en de culturele diplomatie. Voor creatieve industrie, één van de negen topsectoren, is de internationale marktpositie prioriteit. Het gaat hier om de ontwerpsectoren architectuur, vormgeving en e-cultuur.

*Budgettaire gevolgen van beleid***4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen**

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	04.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.565	0	10.545	0	10.545	0
	04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	2.396	0	7.616	0	5.319	0
	04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	5.818	0	5.592	0	6.927	0
	04.04 Het inzetten van Publieksdiplomatie door het Postennetwerk en BZ om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen	20.482	100	22.406	136	20.899	136
	04.05 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	23.549	0	5.988	0	9.530	0
OCW	77 Internationaal onderwijs; Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken; cultuur	500	0	450	0	450	0
	14.71 Cultuur; subsidies	5.566	0	5.566	0	4.566	0
Toerek.	Opvang asielzoekers	274.325	274.325	697.440	697.440	296.931	296.931
	Totaal	347.201	274.425	755.603	697.576	355.167	297.067

*Financiële instrumenten**BZ*

- Verlenen van consulaire bijstand aan Nederlanders in nood en/of schrijnende gevallen.
- Verstrekken van reisadviezen, reisdocumenten en het opmaken van consulaire akten.
- Adviseren en ondersteunen van Nederlandse gedetineerden tijdens lokale rechtsgang en na hun veroordeling.
- Subsidies aan de stichting Epafras en Reclassering Nederland.
- Verstrekken van visa kort verblijf.
- Afnemen van inburgeringsexamens.
- Verrichten van legalisaties en uitvoeren van verificatieonderzoeken.
- Op verzoek van het Ministerie van Veiligheid en Justitie worden algemene en individuele ambtsberichten opgesteld.
- Internationale presentatie van Nederlandse culturele topinstellingen en aanstormend talent.
- Aandacht voor topsector creatieve industrie.
- Programma's ten behoeve van gemeenschappelijk cultureel erfgoed (door BZ en OCW gezamenlijk).
- Via strategische beleidscommunicatie richt Buitenlandse Zaken zich op die doelgroepen die van belang zijn bij het ontwikkelen, bereiken en uitdragen van beleidsdoelstellingen op het terrein van buitenlandbeleid. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de media. Daarnaast worden online kanalen ingezet, zoals internet en Facebook.
- Bijdrage aan publieksdiplomatie, waarmee Nederlandse ambassades activiteiten op het gebied strategische beleidscommunicatie, beeldvorming over Nederland en internationaal cultuurbeleid kunnen ondersteunen of opstarten.
- Subsidie ten behoeve van Instituut Clingendael.

- Uitgaven ten behoeve van uitgaande bezoeken van het Koninklijk Huis en inkomende bezoeken van hoogwaardigheidsbekleders.
- Ondersteuning bij het profileren van Den Haag als wereldwijd centrum van kennis op het gebied van vrede en recht.
- Logistieke ondersteuning van de in Nederland gevestigde internationaal juridische instellingen, in samenspraak met andere ministeries zorgdragen voor onder andere met gevangenisruimte, beveiliging en medewerking bij het in- en uitreizen van verdachten en getuigen.
- Bijdrage aan het Speciaal Tribunaal Libanon en het Internationaal Strafhof.

OCW

- In het kader van het internationaal cultuurbeleid financieren OCW en BZ samen een internationaliseringsprogramma voor de periode 2013–2016.

Toerekening

- De toerekening betreffen de kosten van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen die aan het ODA-budget wordt toegeschreven. De instroom van asielzoekers uit ontwikkelingslanden loopt in 2014 naar verwachting op. In 2014 heeft het Kabinet daarom EUR 375 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers. De ODA-toerekening wordt in 2014 met dit bedrag verhoogd.

Beleidsthema 5: Duurzame handel en investeringen

Algemeen

Vormgeven van de agenda voor hulp, handel en investeringen om armoede uit te bannen, inclusieve groei te bevorderen en succes voor Nederlandse bedrijven in het buitenland te bewerkstelligen. De inzet is om duurzame handel en investeringen te bevorderen door versterking van het internationaal handelssysteem. Daarbij is er aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), de versterking van de Nederlandse handel- en investeringspositie en economische naamsbekendheid en de bevordering van de private sector en de randvoorwaarden voor duurzaam en inclusieve groei in ontwikkelingslanden. Voor het *Dutch Good Growth Fund* (DGGF) is een belangrijke rol weggelegd om het Nederlandse en lokale midden- en kleinbedrijf te betrekken bij duurzame economische ontwikkeling in de DGGF-landen.

Budgettaire gevolgen van beleid

5. Duurzame handel en investeringen

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS	01.01 Versterkt internationaal handelssysteem, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	10.499	3.328	13.896	4.873	13.494	5.085
	01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid	91.047	504	77.142	5.144	71.714	0
	01.03 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	271.983	270.095	252.095	237.436	279.289	262.891
	01.04 Dutch good growth fund: intensivering van ontwikkelingsrelevante investeringen in en handel met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met een focus op het MKB	0	0	100.000	0	150.000	p.m.
EZ	11 Goed functionerende economie en markten	1.659	0	3.055	0	3.504	0
	12 Een sterk innovatievermogen	3.054	0	2.548	0	2.735	0
	13 Een excellent ondernemingsklimaat	2.313	0	3.701	0	2.971	0
Totaal		380.555	273.927	452.437	247.453	523.707	267.976

Financiële instrumenten

BHOS

- Contributies aan internationale organisaties zoals de OESO en WTO.
- Activiteiten die liggen op het terrein van de beleidsondersteuning en -onderzoek en evaluatie, evenals incidentele projecten, zoals de Nederlandse deelname op Wereldtentoonstellingen.
- Programma's ter ondersteuning van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- Financiële ondersteuning van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), de centrale uitvoeringsorganisatie voor publieke handelsbevordering.
- Het instrument *Starters International Business* (SIB) biedt startende exporteurs de mogelijkheid om samen met de Kamers van Koophandel en andere organisaties een actieplan voor export op te stellen.

- Het instrument *Partners for International Business* (PIB) ondersteunt de structurele positionering van clusters van Nederlandse bedrijven, met name uit topsectoren, op voor Nederland kansrijke markten.
- De Transitiefaciliteit (TF) wordt ingezet op voormalige OS-partnerlanden Vietnam, Zuid-Afrika en Colombia om de transitie van een bilaterale ontwikkelingsrelatie naar een wederzijds profijtelijke economische relatie mogelijk te maken.
- Met de Faciliteit Opkomende Markten (FOM) worden investeringen van Nederlandse ondernemingen in opkomende markten gestimuleerd doordat de overheid een garantie verstrekt aan de Financierings Maatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) voor financieringen aan lokale dochterondernemingen of joint-ventures van Nederlandse bedrijven.
- Het instrument *Finance for International Business* (FIB) vergroot de beschikbaarheid van financiering voor Nederlandse MKB ondernemingen die investeren in opkomende markten.
- Toegang tot en gebruik van ontwikkelingsrelevante en betrouwbare infrastructuur leidt tot grotere economische bedrijvigheid. Hier wordt onder andere aan bijgedragen door programma's als Ontwikkelingsrelevante Infrastructuurontwikkeling (ORIO) en Programma Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties (ORET, in 2008 omgevormd tot ORIO en sindsdien geen nieuwe activiteiten meer) en het *Infrastructure Development Fund* (IDF) van de FMO.
- DRIVE is een nieuw instrument voor de ontwikkeling van publieke infrastructuur in lage- en middeninkomenslanden en vervangt in 2015 het Programma Ontwikkelingsrelevante infrastructuurontwikkeling (ORIO).
- Met het MASSIF programma wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van de financiële sector in ontwikkelingslanden.
- Met het PSI-programma wordt bijdrage aan de opbouw van kennis en capaciteit bij het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden.
- Het Partnerschapsprogramma met de International Labour Organization (ILO).
- Het DGGF is een revolverend fonds dat financiering verschaft voor ontwikkelingsrelevante en risicodragende investeringen en exporttransacties. De financiering is additioneel aan wat reguliere marktpartijen bieden. Onderdeel van het DGGF is het verstrekken van garanties, waarvoor een kostendekkende premie wordt betaald.

EZ

- Contributies aan de *International Telecommunications Union* (ITU) en de *Universal Postal Union* (UPU).
- Door de bijdrage aan de *World Intellectual Property Organization* (WIPO) wordt internationaal innovatie gestimuleerd door middel van een effectief internationaal systeem voor intellectueel eigendom.
- Bijdragen aan de *World Tourist Organization* (UNWTO) en de Stichting tot Bevordering van de Uitvoer.

Beleidsthema 6: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water

Algemeen

Een toename van voedselzekerheid; verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie; en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen, het tegengaan van klimaatverandering en een vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering.

Budgettaire gevolgen van beleid

6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS	02.01 Toename van voedselzekerheid	342.790	342.790	299.112	299.112	303.795	303.795
	02.02 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	158.018	158.018	162.161	162.161	173.157	173.157
	02.03 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	165.427	164.577	85.007	84.070	87.101	86.309
lenM	11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	11.615	0	10.500	0	9.506	0
	19.02 Klimaat/Int. Beleid, coördinatie en samenwerking	3.073	0	5.774	0	5.274	0
	19.02 Klimaat/Int. Beleid, coördinatie en samenwerking (CDM)	29.905	0	2.806	0	0	0
	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	959	34	867	32	867	32
EZ	14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening	11.187	0	2.415	0	2.072	0
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (UNEP)	243	243	249	249	249	249
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (o.a. FAO)	8.006	3.600	8.559	3.642	8.423	3.640
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (Clinton Foundation)	4.366	0	0	0	0	0
	18 Natuur, regio en ruimte	468	0	1.315	0	973	0
Totaal		736.057	669.262	578.765	549.266	591.417	567.182

Financiële instrumenten

BHOS

- Bijdrage aan het Fonds Duurzame Ontwikkeling en Voedselzekerheid (FDOV) dat kennis en kunde van de Nederlandse private sector, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties koppelt aan concrete impact in lage inkomenslanden
- Bijdrage aan het *Global Agriculture and Food Security Program* (GAFSP) ten behoeve van investeringen in de landbouw- en voedselproducerende sectoren in ontwikkelingslanden.
- Via het *Adaptation for Smallholder Agriculture Programme* (ASAP) wordt bijgedragen aan het klimaatslimmer maken van veel multilaterale programma's gericht op landbouwontwikkeling en voedselzekerheid.
- Met de bilaterale landenprogramma's wordt ingezet op vergroting van de voedselzekerheid door te investeren in duurzaam geproduceerd voedsel, productiviteitsverbetering in de kleinschalige voedselland-

- bouw, verhoging van werkgelegenheid, verbetering van koopkracht en toegang tot gezond en nutriëntenrijk voedsel.
- Via het Fonds Duurzaam Water (FDW) wordt samen met de Nederlandse watersector programma's op het gebied van waterbeheer, waterproductiviteit en drinkwater en sanitatie in verschillende lage en middeninkomenslanden gefinancierd.
 - Het regionale programma voor voedsel en water in de Hoorn van Afrika en de Sahel (ICRAF) werkt in Burkina Faso, Ethiopië, Kenia, Mali en Niger aan verbeterde bodemvruchtbaarheid, verbeterd waterbeheer en economische ontwikkeling.
 - Verbeterde samenwerking tussen landen binnen stroomgebieden en veilige delta's wordt bewerkstelligd door financiering van het *Cooperation International Waters Africa* (CIWA) van de Wereldbank.
 - Binnen het nieuwe samenwerkingsprogramma met UNESCO/IHE wordt ingezet op waterdiplomatie in de vorm van onderwijs en onderzoek dat bijdraagt aan een verbeterde grensoverschrijdende samenwerking in stroomgebieden.
 - Het UNICEF/WASH programma in West-Afrika en het programma van de *Water Supply and Sanitation Collaborative Council* (WSSCC) leveren een forse bijdrage aan het realiseren van de doelstelling om aan 25 miljoen extra mensen toegang tot drinkwater en sanitatie te verschaffen.
 - Bestaande publiek private partnerschappen voor drinkwater en sanitatie, zoals met Vitens-Evides International, de KNVB, Aqua for All en AKVO zullen worden voortgezet.
 - Het Initiatief voor Duurzame Handel (IDH) voert in zes pilotgebieden het *Sustainable Land and Water Programme* uit waarin bedrijven, lokale overheden en de andere gebruikers van land en water in een productiegebied samenwerken om klimaatverandering, bodemdegradatie en waterschaarste duurzaam het hoofd te bieden.
 - Via de *Global Environment Facility* (GEF) steunt NL de uitvoering van de internationale milieuverdragen voor klimaatverandering, biodiversiteit, duurzaam landgebruik, internationale wateren, chemicaliën en afvalmanagement.
 - Met bijdragen aan het *Africa Biogas Partnership* (HIVOS), het *Energizing Development* programma (BMZ), het ESMAP programma (Wereldbank) en het *Acces to Energy Fund* (FMO), zet Nederland in op mitigatie van klimaatverandering in de armste landen.

lenM

- De interdepartementale samenwerking tussen de ministeries van lenM, BZ en EZ wordt gecontinueerd. Onderdeel hiervan is het uitvoeringsprogramma «Partners voor Water». Dit programma, dat sinds 2000 bijdraagt aan oplossingen voor de wereldwaterproblematiek en aan versterking van de positie van de Nederlandse watersector, wordt verlengd tot 2021.
- Het programma Water Mondiaal is een belangrijk instrument bij het realiseren van de mondiale ambities. Door de krachten te bundelen en daarmee de internationale positie van de Nederlandse watersector te verbeteren, wordt er bijgedragen aan oplossingen voor de wereldwaterproblematiek.
- Op grond van internationale verdragen of andere internationale afspraken is lenM gehouden om financiële bijdragen toe te kennen aan internationale organisaties inzake milieuaangelegenheden. Daarnaast komt lenM een aantal contributieverplichtingen na, onder meer aan de UNEP12-contributie, de International Transaction Log UNFCCC en het International Transport Forum (ITF). Verder worden er verschillende

- opdrachten uitgevoerd, waaronder vanuit IenM het aandeel van de Nederlandse bijdrage aan Estec/Galileo Reference Center (GRC).
- Contributie aan de *World Meteorological Organization* (WMO). In WMO-verband worden internationale standaarden voor het inwinnen en uitwisselen van weergegevens ontwikkeld en vastgelegd. Met behulp hiervan wordt de mondiaal georkestreerde «World Weather Watch» (dat de data levert voor de weermodellen) door de gezamenlijke weerdiensten van de wereld uitgevoerd.

EZ

- Ondersteuning van het *United Nations Environment Program* (UNEP).
- Contributie aan de *Food and Agriculture Organization* (FAO).
- Uitfinanciering *Joint Implementation* voor CO₂-reductie via aankoop van JI-rechten in het buitenland. De kern van JI is dat landen met reductieverplichtingen deze in andere landen kunnen realiseren. In 2015 vinden de laatste betalingen plaats.

Beleidsthema 7: Sociale vooruitgang

Algemeen

Menselijke ontplooiing en het bevorderen van sociale en inclusieve ontwikkeling ten behoeve van een duurzame en rechtvaardige wereld, door het bijdragen aan seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt toeroepen aan de verspreiding van HIV/Aids; het bevorderen van gelijke rechten en kansen voor vrouwen; versterking van het maatschappelijk middenveld en bevordering en bescherming van de politieke ruimte als voorwaarde voor organisaties om effectief te opereren; en een toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsopleidingsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek.

Budgettaire gevolgen van beleid

7. Sociale vooruitgang

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS	03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	399.752	398.094	415.874	414.263	391.784	390.173
	03.02 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	51.694	51.694	44.832	44.832	43.510	43.510
	03.03 Versterkt maatschappelijk middenveld	452.070	452.070	451.024	451.024	452.340	452.340
	03.04 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsopleidingsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	209.389	209.389	104.400	104.400	56.300	56.300
OCW	70 Bekostiging HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.453	3.155	3.155	3.155	3.155
	70/76 Wetenschappelijk onderwijs	58.369	55.081	54.338	50.987	54.647	51.296
	71 Internationaal onderwijs;Subsidies	125	0	364	0	364	0
	76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (inter)nationale organisaties: overige	90	0	98	0	84	0
	70 Onderzoek en wetenschappen; WOTRO	454	454	454	454	454	454
EZ	17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (ISRIC/Int.onderwijs)	1.233	1.233	1.251	1.251	1.251	1.251
VWS	09.12.10 Bijdrage aan internationale organisaties/WHO-partnerschap	4.721	0	4.295	0	3.868	0
	Totaal	1.181.350	1.171.468	1.080.085	1.070.366	1.007.757	998.479

Financiële instrumenten

BHOS

- Algemene vrijwillige bijdragen aan UNICEF, UNAIDS en UNFPA.
- Naast de verplichte contributie aan de World Health Organization (WHO) ontvangt deze organisatie ook een geormerkte bijdrage voor het WHO Partnershipprogramma.
- Jongeren hebben meer kennis en zijn zo in staat gezondere keuzes te maken over hun seksualiteit, onder meer door seksuele voorlichting op scholen.
- Een groeiend aantal mensen krijgt toegang tot aidsremmers, voorbehoedmiddelen en andere levensreddende middelen voor een goede seksuele gezondheid.
- Publieke en private klinieken bieden betere seksuele en reproductieve zorg aan, waar een toenemend aantal mensen gebruik van maakt.

- Meer respect voor seksuele en reproductieve rechten van groepen aan wie deze rechten worden onthouden.
- Verbetering van veiligheid, economische zelfredzaamheid en politieke participatie van vrouwen via het *Funding Leadership and Opportunities for Women (FLOW)* programma.
- Verbeterde politieke en economische positie van vrouwen in conflictgebieden door uitvoering van het Nederlands Nationaal Actieplan 1325 in zes fragiele staten (Afghanistan, Burundi, Colombia, Democratische Republiek Congo, Sudan en Zuid-Sudan), het Midden-Oosten en Noord-Afrika.
- Spaans-Nederlandse Training *A Comprehensive Approach to Gender in Operations* voor diplomaten, militairen en civiele experts in fragiele staten.
- Bijdragen aan UNWOMEN en het UNWOMEN *Trustfund Violence Against Women*.
- Financiering van programma's van twintig allianties van Nederlandse maatschappelijke organisaties onder het MFS II programma (periode 2011–2015), waarmee het maatschappelijk middenveld wordt versterkt, de capaciteit van maatschappelijke organisaties is versterkt en is bijgedragen aan het realiseren van de MDG's.
- Capaciteit van NHO's, private sector en lokale overheden in ontwikkelingslanden vergroot door de bijdrage aan SNV.
- Het vakbondsmedefinancieringsprogramma draagt bij aan betere naleving van arbeidsrechten wat leidt tot versterkte capaciteit van vakbonden, verbeterde sociale dialoog en tot verbeterde arbeidsomstandigheden
- De capaciteit van het hoger (beroeps)onderwijs wordt versterkt via het NICHE-programma en het aantal goed-opgeleide mensen in partnerlanden neemt toe via het NFP.
- Verantwoorde afbouw van programma's voor basisonderwijs.

OCW

- Bijdragen aan internationaal onderwijsinstellingen.

VWS

- Financiering van het partnerschapsprogramma met de World Health Organization (2014–2017). Het partnerschapsprogramma vergroot de Nederlandse invloed binnen de WHO.

Beleidsthema 8: Versterkte kaders voor ontwikkeling

Algemeen

Versterkte kaders voor ontwikkeling en inclusieve groei door versterkte multilaterale betrokkenheid; de inzet van cultuur en sport in ontwikkelingslanden om een sociale en kansrijke samenleving te stimuleren; het bevorderen van maatschappelijke betrokkenheid in Nederlanden bijdragen aan migratie en ontwikkeling.

Budgettaire gevolgen van beleid

8. Versterkte kaders voor ontwikkeling

Bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS	05.01 Versterkte multilaterale betrokkenheid	227.589	227.589	191.117	191.117	159.617	159.617
	05.02 Overig armoedebeleid	101.881	95.440	- 3.430	- 18.619	- 110.507	- 123.239
	05.03 Bijdrage aan migratie en ontwikkeling	8.046	8.046	9.000	9.000	9.000	9.000
Financiën	50.01 Deelname aan internationale instellingen;						
	Mult. Ontw. Banken en Fondsen	182.961	182.961	53.002	53.002	275.312	275.312
	52.01 Technische assistentie	0	0	1.500	0	1.500	0
Toerek.	EKI-kwijtschelding	0	0	0	0	0	0
	Totaal	520.477	514.036	251.189	234.500	334.922	320.690

Financiële instrumenten

BHOS

- Het Nederlandse multilaterale assistent-deskundigen programma draagt bij aan capaciteitsopbouw van deskundigen in ontwikkelingslanden en aan het versterken van de invloed van ontwikkelingslanden in internationale organisaties.
- Compensatie van de Wereldbank (IDA) en regionale ontwikkelingsbanken voor schuldverlichting geeft ontwikkelingslanden de financiële ruimte een sterker eigen armoedebeleid te voeren.
- Voor cultuur- en sportactiviteiten in ontwikkelingslanden en uitwisseling wordt het budget deels via ambassades in Mali, Indonesië, Egypte, Kenya, Zuid-Afrika, Suriname en Palestijnse Gebieden ingezet en deels via Nederlandse cultuur-, sport- en ontwikkelingsorganisaties, zoals het Prins Clausfonds, NSA International, het Hubert Bals Fonds en het Jan Vrijman Fonds.
- Op artikelonderdeel 5.2 is een negatief bedrag opgenomen waar wijzigingen van het totale ODA-budget als gevolg van BNP-mutaties worden verwerkt evenals aanpassingen in de toerekeningen (o.a. EKI en de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen). In het kader van verantwoord begroten worden de financiële instrumenten opgenomen op de beleidsartikelen. Omdat BNP mutaties een aantal keren per jaar plaatsvinden wordt hiermee geanticipeerd op schommelingen.
- Aan niet-gouvernementele organisaties en interstatelijke organisaties die activiteiten uitvoeren op terrein van migratie en ontwikkeling kunnen subsidies of bijdragen worden verstrekt.

BHOS en Financiën

- Bijdragen aan de begroting van de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) via middelen aanvulling, kapitaalverhogingen en specifieke programma's of trustfondsen ter bestrijding van armoede in ontwikkelingslanden over een breed spectrum aan sectoren, o.a. op terrein van economische en sociale sectoren.
- Nederland ondersteunt een aantal multilaterale systeemorganisaties die, behalve dat zij direct werkzaam zijn op het terrein van armoedebestrijding, ook van groot belang zijn voor het effectief functioneren van het multilaterale kanaal en het versterken van armoedebeleid in ontwikkelingslanden. Het betreft de Wereldbank, UNDP en UNICEF.

Toerekening

- In de ODA-begroting zal geen reservering meer worden opgenomen voor schuldkwijtschelding aan ontwikkelingslanden in het kader van de exportkredietverzekering (EKI).

Overige uitgaven

Onder overige uitgaven zijn de uitgaven gegroepeerd die niet onder één van de beleidsinhoudelijke hoofdstukken kunnen worden ondergebracht. Dit betreft vooral de apparaatsuitgaven voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de uitgaven voor attachés, die vanuit de verschillende vakdepartementen worden uitgezonden naar de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland om met hun specifieke kennis mede invulling te geven aan het buitenlands beleid.

9. Overige uitgaven

bedragen x EUR 1.000

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving		2013		2014		2015	
		Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ	05.01 Geheim	163	0	0	0	0	0
	06.01 Nominaal en onvoorzien	3.758	0	1.449	0	25.018	0
	07.01 Apparaat	694.372	191.895	748.542	226.881	752.864	226.925
V&J	01.01 Eigen personeel/Attachés	1.718	0	2.189	0	2.258	0
BZK	62.01 AIVD; Apparaat	500	0	500	0	0	0
	71.01 Centraal; Apparaat	194	0	183	0	173	0
OC&W	76 Internationaal onderwijs Bijdragen (inter)nationale organisaties: attachés	133	0	133	0	141	0
	71 Onderzoek en wetenschappen; Attaché China	186	0	0	0	0	0
FIN	03.01 Belastingdienst; eigen personeel (attachés)	1.069	0	1.057	0	1.044	0
	04.01 Belastingdienst; ICT materieel (attachés)	380	0	376	0	371	0
	21.01.01 Algemeen/apparaat (attachés)	1.102	0	1.085	0	1.067	0
DEF	02.34 Apparaatsuitgaven; Attachés	19.830	0	18.578	0	16.869	0
	10 Centraal apparaat	0	0	635	0	0	0
lenM	98.01 Apparaatsuitgaven (attachés personeel)	1.696	0	1.655	0	1.424	0
	98.02 Apparaatsuitgaven (attachés materieel)	0	0	600	0	600	0
EZ	12 Een sterk innovatievermogen (attachés)	4.447	0	5.240	0	6.191	0
	13 Een excellent ondernemingsklimaat	10.477	0	9.952	0	8.361	0
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (attachés)	12.646	0	18.639	0	15.196	0
	40 Apparaat (attachés)	5.755	0	1.537	0	1.536	0
SZW	96.20.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	499	0	499	0	499	0
VWS	10.03.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	1.274	0	1.186	0	1.166	0
	Totaal	760.199	191.895	814.035	226.881	834.778	226.925

BZ

- Betreft de uitgaven die samenhangen met de HGIS-indexering en onvoorziene uitgaven.
- De apparaatsuitgaven van zowel het postennetwerk in het buitenland als het departement in Den Haag, exclusief de personele uitgaven voor de politieke leiding en vak-attachés van andere ministeries zijn hierin opgenomen. Het omvat de verplichtingen voor- en uitgaven aan het ambtelijk personeel, de overige personele uitgaven en het materieel.

Defensie

- Het Ministerie van Defensie draagt bij aan de internationale veiligheid en rechtsorde door o.a. deelname aan internationale missies en de bondgenootschappelijke verplichtingen. Om capaciteiten te behouden intensificeert Defensie daarnaast de internationale militaire samenwerking.

EZ

- Het Ministerie van EZ ondersteunt de Nederlandse topsectoren in hun internationale R&D en innovatie ambities door diensten vanuit het Innovatie Attaché Netwerk (voorheen TWA Netwerk of Technisch Wetenschappelijke Attachés).
- De *Netherlands Foreign Investment Agency* (NFIA) helpt en adviseert bedrijven uit het buitenland bij het opzetten, uitrollen en/of uitbreiden van hun internationale activiteiten in Nederland. De NFIA richt zich daarnaast op de promotie van Nederland in het buitenland als een land met een aantrekkelijk investerings- en vestigingsklimaat en speelt een actieve rol bij het in stand houden daarvan.
- Bijdrage aan het landbouwradenennetwerk. Landbouwraden en -attachés verrichten specialistische, beleidsmatige en uitvoerende economische dienstverlening voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden op het terrein van landbouw (incl. markttoegang en marktfacilitatie), biodiversiteit, duurzame grondstofketens, voedselzekerheid en -veiligheid.

BIJLAGE 1 DE HGIS VERTICAAL: WIJZIGINGEN NA DE MILJOENENNOTA 2014

(bedragen in mln EUR)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
HGIS-uitgaven						
Stand Miljoenennota 2014	5.307,1	5.447,5	5.584,9	5.288,9	5.251,5	
Macrobijstellingen (BNP-mutaties)	- 29,7	- 19,3	- 20,3	- 20,8	- 33,2	
Eindejaarsmarge	124,5	42,1	1,5	0,0	0,0	
Overboekingen van/naar HGIS	766,9	- 139,7	- 176,3	- 155,5	- 184,3	
Intertemporele kasschuiven	138,4	25,0	- 163,4	120,0	0,0	
Desalderingen	14,2	- 6,3	111,5	17,2	- 8,3	
Totaal uitgaven stand Miljoenennota 2015	6.321,3	5.349,3	5.338,0	5.249,8	5.025,7	5.038,7
HGIS-ontvangsten						
Stand Miljoenennota 2014	144,4	136,5	139,8	136,2	133,2	
Desalderingen	14,2	- 6,3	111,5	17,2	- 8,3	
Totaal ontvangsten stand Miljoenennota 2015	158,5	130,2	251,3	153,4	124,9	124,9
Saldo HGIS-uitgaven en ontvangsten	6.162,8	5.219,1	5.086,6	5.096,4	4.900,9	4.913,9

BIJLAGE 2A DE HGIS HORIZONTAAL: MEERJARENCIJFERS PER BEGROTINGSARTIKEL

a. De HGIS-uitgaven per begroting en artikel. Realisaties 2013, vermoedelijke uitkomsten 2014 en begrotingsramingen 2015 t/m 2019 (bedragen x EUR 1.000)

Begroting/beleidsreïnk/artikel/omschrijving	2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
01 Versterkte int. rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten														
01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	56.785	833	53.560	5.286	57.831	5.686	57.671	5.486	56.351	5.486	55.851	5.486	55.851	5.486
01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	53.826	36.244	59.090	40.570	53.870	35.250	53.870	35.250	53.870	35.250	53.870	35.250	53.870	35.250
02 Veiligheid en stabiliteit														
02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	23.321		22.078		18.468		18.657		18.657		18.657		18.657	
02.02 Bestrijding en teruggroting van internationaal terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500		2.500		6.800		300		300		300		300	
02.03 Bevordering van ontwapening en wapenbeheersing, bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en het voeren van een transparant en verantwoord wapenexportbeleid	12.626		35.422		12.794		10.794		10.794		10.794		10.794	
02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	17.112		213.529		194.620		189.035		190.090		190.090		190.090	
02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	19.199		18.579		18.940		19.440		20.940		18.940		18.940	
03 Europese samenwerking														
03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	156.125		158.016		174.600		192.735		192.735		192.735		192.735	
03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	10.142		10.100		10.100		10.100		10.100		10.100		10.100	
03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 28	4.110		6.789		16.327		36.327		4.327		4.327		4.327	
04 Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen														
04.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.565		10.545		10.545		10.545		10.545		10.545		10.545	
04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	2.396		7.616		5.319		5.319		5.319		5.319		5.319	
04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	5.818		5.592		6.927		6.777		5.986		5.986		5.986	
04.04 Het inzetten van Publiksciplo-matie door het Postennetwerk en BZ om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen	20.482	100	22.406	136	20.899	136	19.754	136	18.996	136	20.996	136	20.996	136
04.05 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	23.549		5.988		9.530		7.588		1.588		1.588		1.588	
05.01 Geheim	163		0		0		0		0		0		0	
06.01 Nominaal en onvoorzien	3.758		1.449		25.018		35.493		149.316		142.534		150.186	
07.01 Apparaat	694.372	191.895	748.542	226.881	752.864	226.925	658.714	227.086	610.231	227.202	595.178	227.166	595.935	227.166
Totaal	1.272.849	447.786	1.381.801	513.867	1.396.452	520.815	1.333.719	538.711	1.360.145	538.827	1.337.810	538.791	1.346.219	538.791
VI Veiligheid en Justitie														
31 Nationale politie														
02.20 Bekostiging Nationale Politie	14.032	8.600	18.565	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600
03.21 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie														
33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding														
03.10 Opsporing en vervolging, NFI	534		538		523		523		523		523		523	

Begroting/beleidsrelin/artikel/omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal
03.39 Opsporing en vervolging; drugsbeslissing Suriname	59	59	200	200	200	200	200
36 Contractterrorismisme en Nationaal veiligheidsbeleid	1.076	3.400	500	200	200	200	200
91 Apparaatsuitgaven kerndepartement	23.261	26.377	31.479	32.958	21.380	20.919	20.919
01.07 Materieel overig; Europol en Eurojust	200	362	363	356	356	356	356
01.09 Materieel overig; WIPO	1.718	2.189	2.258	2.103	1.859	1.846	1.846
01.01 Eigen personeel/Attachés	40.880	51.657	43.923	44.740	32.918	32.444	32.444
Totaal		8.659	8.800	8.800	8.800	8.800	8.800
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties							
62.01 AIVD; Apparaat	500	500	173	173	173	173	173
71.01 Centraal; Apparaat	184	183	173	173	173	173	173
Totaal	684	0	173	0	173	0	173
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap							
06 Hoger Beroepsopleiding	3.453	3.453	3.155	3.155	2.858	2.858	2.858
70 Bekostiging HBO (beurzen niet EU)							
07 Wetenschappelijk Onderwijs	55.369	54.338	54.647	54.646	49.910	46.559	46.559
08 Internationaal onderwijsbeleid	125	364	364	364	364	364	364
71 Internationaal onderwijs;Subsidies	133	133	141	141	141	141	141
76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (internationale organisaties; attachés)	90	98	84	84	84	84	84
77 Internationaal onderwijs; Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken; cultuur	500	450	450	450	450	450	450
14.71 Cultuur; subsidies	5.566	5.566	4.566	4.566	4.566	4.566	4.566
16 Onderzoek en wetenschappen	454	454	454	454	454	454	454
70.ONTRO	186	186	186	186	186	186	186
71 Onderzoek en wetenschappen; Attachés China	66.876	64.558	63.861	63.860	58.827	49.871	49.871
Totaal		58.988	63.861	63.860	58.827	49.871	49.871
IXB Financiën							
01 Belastingen	1.069	1.057	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044
03.01 Belastingdienst; eigen personeel (attachés)	380	376	371	371	371	371	371
04.01 Belastingdienst; ICT materieel (attachés)	182.961	53.002	275.312	358.745	254.427	271.691	271.692
04 Internationaal financiële betrekkingen instellingen; Mult. Ontw. Banken en Fondsen	1.102	1.085	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067
52.01 Technische assistentie	185.512	182.961	185.512	185.512	185.512	185.512	185.512
10.20 Nominiaal en onvoorzien (attachés)							
21.01.01 A (gemeen/apparaat (attachés))							
Totaal		182.961	275.294	362.642	254.427	271.691	271.692
X Defensie							
01 Opdracht inzet	170.420	4.400	293.350	250.000	250.000	250.000	250.000
01.01 Crisisbeheersingsoperaties (inclusief contributies)							
02 Taakuitvoering Zeevaartkrachten							
01.01 Gereedstelling en instandhouding commando ZSK		4.400					
03 Taakuitvoering Landstrijdkrachten							
01.01.02 Gereedstelling en instandhouding commando LAS							
04 Taakuitvoering Luchtmachtkrachten							

Begroting/beleidsrelin/artikel/omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal
01.01 Gereedstelling en instandhouding commando LSK	22.000						
02.33 Operationele eenheden Koninklijke Marechaussee	16.000						
06/07 Overige (investerings)	2.543						
08 Ondersteuning krijgsmacht door C&O Dienstcentra							
02.33 Ondersteuning operationele eenheden	10.700						
02.34 Apparaatsuitgaven; Attachés	18.578		16.869	15.793	15.793	15.793	15.793
10 Centraal apparaat	635						
Totaal	190.250	4.400	310.219	0	265.361	0	265.793
XII Infrastructuur en Milieu							
11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	11.615		9.506	10.770	8.886	8.886	8.886
17.01 Luchtvaart	1.231		1.015	1.015	1.015	1.015	1.015
18.01 Scheepvaart	857		973	925	925	925	925
19.02 Klimaat/Int. Beleid, coördinatie en samenwerking	3.073		5.274	5.074	4.874	4.874	4.874
19.02 Klimaat/Int. Beleid, coördinatie en samenwerking (CDM)	2.806						
23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	959	34	867	867	867	867	867
98.01 Apparaatsuitgaven (attachés personeel)	1.686		1.424	1.365	1.295	1.295	1.295
98.02 Apparaatsuitgaven (attachés materieel)	0		600	600	600	600	600
Totaal	48.336	34	19.659	32	18.462	32	18.462
XIII Economische Zaken							
11 Goed functionerende economie en markten	1.659		3.504	2.504	2.504	2.504	2.504
12 Een sterk innovatievermogen (attachés)	4.447		6.191	5.883	5.722	5.683	5.683
12 Een sterk innovatievermogen	3.054		2.735	400	400	400	400
13 Een excellent ondernemingsklimaat	2.313		3.701	1.831	1.653	1.653	1.653
13 Een excellent ondernemingsklimaat	10.477		9.952	8.168	7.831	7.831	7.831
14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening	11.187		2.415	973	1.027	1.027	1.027
16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (attachés)	12.646		18.639	14.458	13.793	13.775	13.775
16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (o.a. FAO)	5.006	3.600	8.959	3.620	3.627	3.628	3.628
16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (UNEP)	243	243	249	249	249	249	249
16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (Clinton Foundation)	4.366						
17 Groen ondernemings van hoge kwaliteit (ISRC/Int. ondernemings)	1.233	1.233	1.251	1.251	1.251	1.251	1.251
18 Natuur, regio en ruimte	488		1.315	973	973	973	973
40 Apparaat (attachés)	5.755		1.537	1.483	1.426	1.437	1.437
Totaal	65.854	5.076	53.462	5.140	45.833	5.127	45.818
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid							
96.20.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	499		499	482	467	467	467
Totaal	499	0	499	0	467	0	467
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport							
09.12.10 Bijdrage aan internationale organisaties/WHO-partnerschap	4.721		3.868	3.868	3.868	3.868	3.868
10.03.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	1.274		1.166	1.127	1.091	1.091	1.091
Totaal	5.995	0	5.034	0	4.959	0	4.959
XVII Buitenlandse Handel & Ontwikkelingsamenwerking							
01 Duurzame handel en investeringen handelsstelsel, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	10.499	3.328	13.494	10.695	11.222	2.758	11.222
				2.306	2.758	2.758	2.758

Begroting/beleidsrelin/artikel/omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	ww. ODA
01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en investeringspositie en economische naamsbekendheid	91.047	504	71.142	5.144	70.599	61.263	61.263
01.03 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	271.963	270.095	252.095	237.436	342.168	352.668	340.770
01.04 Duich goed growth fund: investering in ontwikkelingssectoren, met name in en band met vases investering en in band met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met een focus op het MKB			100.000		150.000		
02 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water	342.790	342.790	299.112	299.112	303.795	358.795	363.795
02.01 Toename van voedselzekerheid en water	155.018	158.018	162.161	162.161	173.157	193.157	193.157
02.02 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	165.427	164.577	85.007	84.070	115.408	128.788	128.066
02.03 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, toegang van klimaatverandering en vergroede weerbaarheid van de bevolking tegen onaanvaardbare klimaatverandering	399.752	398.094	415.874	414.283	391.784	431.784	430.173
03 Sociale vooruitgang	51.694	51.694	44.832	44.832	43.510	43.386	43.386
03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/AIDS	452.070	452.070	451.024	451.024	452.340	219.000	219.000
03.02 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	209.389	209.389	104.400	104.400	56.300	41.300	41.300
03.03 Versterkt maatschappelijk middenveld	233.892	233.013	217.767	216.000	205.017	204.000	205.017
03.04 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsopleidingsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	293.487	293.487	239.102	239.102	189.554	189.554	199.554
04 Vrede en veiligheid voor ontwikkeling	227.589	227.589	191.117	191.117	159.617	135.882	135.882
04.01 Humanitaire hulp	101.881	95.440	-3.430	-18.619	-123.239	-166.307	-114.853
04.02 Budget Internationale Veiligheid; voorkomen en terugdringen van conflictsituaties	8.046	8.046	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
04.03 Rechtsstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	3.017.564	2.908.134	3.251.897	3.013.915	2.475.165	2.290.364	2.190.713
04.04 Noodhulpfonds	227.589	227.589	191.117	191.117	159.617	135.882	135.882
05 Versterkte kaders voor ontwikkeling	5.576.234	4.220.210	6.321.315	4.676.661	5.349.272	5.025.721	3.693.864
05.01 Versterkte multilaterale betrokkenheid	405.600	329.867	405.600	329.867	405.600	329.867	329.867
05.02 Overig armoedebelijd	0	0	0	0	0	0	0
05.03 Bijdrage aan migratie en ontwikkeling	27.4325	274.325	697.440	697.440	296.931	294.990	294.990
Totaal	678.925	604.192	1.103.040	1.027.307	702.531	700.590	624.857
TOTAAL UITGAVEN	5.576.234	4.220.210	6.321.315	4.676.661	5.349.272	5.025.721	3.693.864

BIJLAGE 2B: DE HGIS-ONTVANGSTEN HORIZONTAAL: MEERJARENCIJFERS PER MINISTERIE EN PER BEGROTINGSARTIKEL

Realisaties 2013, vermoedelijke uitkomsten 2014 en begrotingsramingen 2015 t/m 2019 (bedragen x EUR 1000)

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
V Buitenlandse Zaken							
2 Veiligheid en stabiliteit							
10 Doorberekening Defensie diversen	167	168	168	168	168	168	168
40 Restituties contributies	1.890	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3 Europese samenwerking							
30 Restitutie Raad van Europa	396	150	150	150	150	150	150
4 Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen							
10 Consulaire dienstverlening aan Nederlanders	19.972	19.300	19.300	19.300	19.300	19.300	19.300
20 Consulaire dienstverlening aan vreemdelingen	28.292	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
40 Doorberekening Defensie diversen	774	790	790	790	790	790	790
7							
Apparaat							
10 Diverse ontvangsten	44.290	21.450	19.450	19.450	19.450	19.450	19.450
11 Koersverschillen	71.003						
Totaal	166.784	64.858	62.858	62.858	62.858	62.858	62.858
IXB Financiën							
04.50.03 Ontvangsten IFI's	7.767	3.717					
Totaal	7.767	3.717	0	0	0	0	0
X Defensie							
01.01.01 Crisisbeheersingsoperaties (inclusief contributies)	1.603	1.407	1.407	26.907	26.907	1.407	1.407
Totaal	1.603	1.407	1.407	26.907	26.907	1.407	1.407
XIII Economische Zaken							
11 Goed functionerende economie en markten	154						
13 Een excellent ondernemingsklimaat	284						
Totaal	438	0	0	0	0	0	0
XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking							
1 Duurzame handel en investeringen	1.833	9.315	7.267	13.463	4.815	1.815	1.815
5 Versterkte kaders voor ontwikkeling							
5.20 Ontvangsten en restituties m.b.t. leningen	26.048	28.067	27.492	26.929	27.612	27.612	27.612
5.21 Ontvangsten OS	19.371	51.176	31.176	121.176	31.176	31.176	31.176
Totaal	47.252	88.558	65.935	161.568	63.603	60.603	60.603
TOTAAL ONTVANGSTEN	223.844	158.540	130.200	251.333	153.368	124.868	124.868

BIJLAGE 3: BEREKENING ODA-PLAFOND 2014–2017 EN REALISATIE ODA-PRESTATIE 2013 EN RAMING ODA-PRESTATIE 2014–2017

(bedragen in miljoenen EUR)

	2014	2015	2016	2017
Raming BNP	652.660,0	669.480,0	638.460,0	701.280,0
Basisbedrag 0,7% BNP	4.568,6	4.686,4	4.784,2	4.909,0
Bij: geraamde aflossingen op ODA-leningen	45,3	39,8	36,2	39,1
Bij: geraamde ontvangsten OS	54,9	31,2	121,2	31,2
Bij: Compensatie HGIS GPM/KUNDUZ	7,1			
Bij: Kasschuiven	50,0	110,0	100,0	20,0
Bij: Amendement DGGF	50,0			
Bij: Kasschuif VJN asiel	88,4	- 25,0	- 63,4	
Bij: BIV	29,4			
Bij: Noodhulpfonds	570,0			
Bij: Eerstejaars asielopvang	375,0			
Af: Eindejaarsmarge 2012	- 14,0	- 20,0		
Af: Eindejaarsmarge 2013			- 0,7	
Af: Taakstelling Regeerakkoord	- 750,0	- 750,0	- 750,0	- 1.000,0
Af: crisisbeheersingsoperaties overgeheveld naar BIV	- 4,4	- 4,4	- 4,4	- 4,4
Af: Correctie ESA 2010	- 238,9	- 239,1	- 244,1	- 250,5
Af: EKI-reservering	- 150,0	- 120,0	- 150,0	- 150,0
ODA-plafond 2014–2017	4.681,4	3.708,8	3.829,0	3.594,4

Realisatie netto ODA prestatie 2013 en Raming netto ODA-prestatie 2014–2017

(bedragen in miljoenen EUR)

	2013	2014	2015	2016	2017
Bruto ODA-totaal	4.224,9	4.681,4	3.708,8	3.829,0	3.594,4
Af: geraamde aflossingen op ODA-leningen	- 46,3	- 45,3	- 39,8	- 36,2	- 39,1
Af: geraamde ontvangsten OS	- 87,5	- 54,9	- 31,2	- 121,2	- 31,2
Bij: ODA binnen het BIV en het DGGF		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Netto ODA (in miljoenen euro)	4.375,4	4.581,2 + p.m.	3.637,8 + p.m.	3.671,7 + p.m.	3.524,1 + p.m.
Raming BNP (in miljarden euro)	612,2	652,7	669,5	683,5	701,3
Netto ODA in % van het BNP ¹	0,67	0,63 + p.m.	0,57 + p.m.	0,56 + p.m.	0,53 + p.m.

¹ De gepresenteerde ODA-percentages zijn gebaseerd op het volgende verwachte uitgavenritme van het Noodhulpfonds: 2014 100 mln, 2015 170 mn, 2016 150 mln en 2017 150 mln.

**BIJLAGE 4: DE ODA-UITGAVEN NAAR BELEIDSTHEMA
(BEDRAGEN X EUR 1000)**

Begroting	Omschrijving	2013	2014	2015	Artikel
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van de mensenrechten					
BZ	01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	833	5.286	5.686	V-01.01
	01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	36.244	40.570	35.250	V-01.02
V&J	03.39 Opsporing en vervolging; drugsbestrijding Suriname	59	200	200	VI-33.03.39
		<i>37.136</i>	<i>46.056</i>	<i>41.136</i>	
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit					
BZ	02.03 Bevordering van ontwapening en wapenbeheersing, bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en het voeren van een transparant en verantwoord wapenexportbeleid	0	3.252	3.252	V-02.03
	02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	51.872	71.444	66.444	V-02.04
	02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	10.697	8.282	8.322	V-02.05
BHOS	04.01 Humanitaire hulp	233.013	216.000	204.000	XVII-04.01
	04.02 Budget Internationale Veiligheid; voorkomen en terugdringen van conflictsituaties	0	0	p.m.	XVII-04.02
	04.03 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	293.487	239.102	189.554	XVII-04.03
	04.04 Noodhulpfonds	0	570.000	0	XVII-04.04
V&J	02.20 Bekostiging Nationale Politie	8.600	0	0	VI-31.02.20
	03.21 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie	0	8.600	8.600	VI-31.03.21
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties (inclusief contributies)	4.400	0	0	X-01.01.01
		<i>602.069</i>	<i>1.116.680</i>	<i>480.172</i>	
3. Europese samenwerking					
BZ	03.02 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen en regio's, inclusief ontwikkelingslanden	156.125	158.016	174.600	V-03.02
Toerek.	EU-begroting	329.867	329.867	329.867	Toerekening
		<i>485.992</i>	<i>487.883</i>	<i>504.467</i>	
4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen					
BZ	04.04 Het inzetten van Publieksdiplomatie door het Postennetwerk en BZ om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen	100	136	136	V-04.04
Toerek.	Opvang asielzoekers	274.325	697.440	296.931	Toerekening
		<i>274.425</i>	<i>697.576</i>	<i>297.067</i>	
5. Duurzame handel en investeringen					
BHOS	01.01 Versterkt internationaal handelssysteem, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	3.328	4.873	5.085	XVII-01.01
	01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid	504	5.144	0	XVII-01.02
	01.03 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	270.095	237.436	262.891	XVII-01.03
	01.04 Dutch good growth fund: intensivering van ontwikkelingsrelevante investeringen in en handel met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met een focus op het MKB		0	p.m.	XVII-01.04
		<i>273.927</i>	<i>247.453</i>	<i>267.976</i>	
6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water					
BHOS	02.01 Toename van voedselzekerheid	342.790	299.112	303.795	XVII-02.01
	02.02 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	158.018	162.161	173.157	XVII-02.02
	02.03 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergroten weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	164.577	84.070	86.309	XVII-02.03
lenM	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	34	32	32	XII-23.01

Begroting	Omschrijving	2013	2014	2015	Artikel
EZ	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (UNEP)	243	249	249	XIII-16
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (o.a. FAO)	3.600	3.642	3.640	XIII-16
		<i>669.262</i>	<i>549.266</i>	<i>567.182</i>	
7. Sociale vooruitgang					
BHOS	03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	398.094	414.263	390.173	XVII-03.01
	03.02 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	51.694	44.832	43.510	XVII-03.02
	03.03 Versterkt maatschappelijk middenveld	452.070	451.024	452.340	XVII-03.03
	03.04 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	209.389	104.400	56.300	XVII-03.04
OCW	70 Bekostiging HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.155	3.155	VIII-06.70
	70/76 Wetenschappelijk onderwijs	55.081	50.987	51.296	VIII-07.70/76
	70 Onderzoek en wetenschappen; WOTRO	454	454	454	VIII-16.70
EZ	17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (ISRIC/Int.onderwijs)	1.233	1.251	1.251	XIII-17
		<i>1.171.468</i>	<i>1.070.366</i>	<i>998.479</i>	
8. Versterkte kaders voor ontwikkeling					
BHOS	05.01 Versterkte multilaterale betrokkenheid	227.589	191.117	159.617	XVII-05.01
	05.02 Overig armoedebeleid	95.440	- 18.619	- 123.239	XVII-05.02
	05.03 Bijdrage aan migratie en ontwikkeling	8.046	9.000	9.000	XVII-05.03
Financiën	50.01 Deelname aan internationale instellingen; Mult. Ontw. Banken en Fondsen	182.961	53.002	275.312	IXB-50.01
Toerek.	EKI-kwijtschelding	0	0	0	Toerekening
		<i>514.036</i>	<i>234.500</i>	<i>320.690</i>	
9. Overige uitgaven					
BZ	07.01 Apparaat	191.895	226.881	226.925	V-07.01
		<i>191.895</i>	<i>226.881</i>	<i>226.925</i>	
Totaal ODA binnen HGIS		4.220.210	4.676.661	3.704.094	
ODA buiten HGIS (instituten EZ)		4.725	4.725	4.725	
TOTAAL ODA		4.224.935	4.681.386	3.708.819	

BIJLAGE 5A: DE GEPLANDE ODA-UITGAVEN IN PARTNER- LANDEN (HULPRELATIES EN OVERGANGSRELATIES) 2015

2015

Hulprelatielanden

Afghanistan

4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	20.000.000
totaal	20.000.000

Burundi

2.1 Toename van voedselzekerheid	17.000.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	5.600.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	4.750.000
totaal	27.350.000

Jemen

2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	5.071.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	7.900.000
3.2 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	747.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	4.800.000
totaal	18.518.000

Mali

1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	1.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	2.000.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	8.000.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	15.500.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	8.000.000
totaal	34.500.000

Palestijnse gebieden

2.1 Toename van voedselzekerheid	5.350.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	4.000.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	6.950.000
totaal	16.300.000

Rwanda

2.1 Toename van voedselzekerheid	30.900.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	8.000.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	8.800.000
totaal	47.700.000

Zuid-Soedan

4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	pm
--	-----------

Overgangsrelatielanden

Bangladesh

1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	3.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	6.200.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	22.200.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	5.500.000
3.2 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	2.500.000

3.4 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	1.150.000
totaal	40.550.000
Benin	
1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	1.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	12.700.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	18.500.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	5.000.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	430.000
totaal	37.630.000
Ethiopië	
2.1 Toename van voedselzekerheid	32.169.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	21.384.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	2.383.000
totaal	55.936.000
Ghana	
1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	2.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	5.000.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	20.000.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	5.700.000
totaal	32.700.000
Indonesië	
1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	3.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	3.750.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	5.000.000
2.3 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	1.700.000
3.4 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	4.000.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	5.130.000
totaal	22.580.000
Kenia	
1.3 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	4.000.000
2.1 Toename van voedselzekerheid	3.750.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	7.000.000
2.3 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	3.500.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	2.000.000
totaal	20.250.000
Mozambique	
2.1 Toename van voedselzekerheid	9.000.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	8.850.000
2.3 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	2.500.000

3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	12.425.000
3.2 Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	1.000.000
totaal	33.775.000
Oeganda	
2.1 Toename van voedselzekerheid	13.470.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	8.863.000
totaal	22.333.000
Regionale programma's	
Afrika Grote Meren	
2.1 Toename van voedselzekerheid	5.650.000
2.2 Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	5.500.000
2.3 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	1.040.000
3.1 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	4.000.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	4.500.000
totaal	20.690.000
Hoorn van Afrika	
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	7.051.000
totaal	7.051.000
Midden-Amerika Programma	
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	10.099.000
totaal	10.099.000

BIJLAGE 5B: DE ODA-UITGAVEN IN EXITLANDEN

Exitlanden	2013	2014	2015	2016
Bolivia	15.919.000	0	0	0
Burkina Faso	32.177.000	0	0	0
Colombia	9.589.000	6.740.000	1.553.000	0
Congo, Democratische Republiek	1.712.000	1.063.000	1.018.000	1.000.000
Egypte	2.847.000	280.000	106.000	31.000
Georgië	0	0	0	0
Guatemala	2.198.000	258.000	0	0
Kosovo	0	589.000	0	0
Moldavië	0	0	0	0
Mongolië	282.000	100.000	0	0
Nicaragua	4.467.000	0	0	0
Pakistan	18.792.000	10.386.000	2.145.000	700.000
Senegal	4.405.000	25.000	0	0
Soedan	5.682.000	470.000	0	0
Suriname	1.641.000	3.962.000	4.910.000	2.217.000
Tanzania	7.497.000	507.000	0	0
Vietnam	477.000	0	0	0
Zambia	5.348.000	83.000	0	0
Zuid-Afrika	6.381.000	5.025.000	700.000	100.000
Totaal Exitlanden	119.414.000	29.488.000	10.432.000	4.048.000

**BIJLAGE 6: DE NON-ODA UITGAVEN NAAR BELEIDSTHEMA
(BEDRAGEN X EUR 1000)**

Begroting	Omschrijving	2013	2014	2015	Artikel
Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten					
BZ	01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	55.952	48.274	52.145	V-01.01
	01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	17.582	18.520	18.620	V-01.02
V&J	01.07 Materieel overige; Europol en Eurojust	23.261	26.377	31.479	VI-91.01.02/09
	03.10 Opsporing en vervolging; NFI	534	538	523	VI-33.03.10
	01.09 Materieel overig; WIPO	200	362	363	VI-91.01.09
lenM	17.01 Luchtvaart	1.231	1.015	1.015	XII-17.01
	18.01 Scheepvaart	857	877	973	XII-18.01
		<i>99.617</i>	<i>95.963</i>	<i>105.118</i>	
Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur					
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	23.321	22.078	18.468	V-02.01
	02.02 Bestrijding en terugdringing van internationaal terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit	500	2.500	6.800	V-02.02
	02.03 Bevordering van ontwapening en wapenbeheersing, bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en het voeren van een transparant en verantwoord wapenexportbeleid	12.626	32.170	9.542	V-02.03
	02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	119.240	142.085	128.176	V-02.04
	02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	8.502	10.297	10.618	V-02.05
BHOS	04.01 Humanitaire hulp	879	1.767	1.017	XVII-04.01
	04.02 Budget Internationale Veiligheid; voorkomen en terugdringen van conflictsituaties	0	22.798	0	XVII-04.02
V&J	02.20 Bekostiging Nationale Politie	5.432	0	0	VI-31.02.20
	03.21 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie	0	9.985	0	VI-31.02.21
	02.58 Nat. Veiligheid en Terrorismebestrijding	1.076	3.400	500	VI-36.02.58
Defensie	01.01 Crisisbeheersingsoperaties (inclusief contributies)	166.020	236.774	293.350	X-01.01.01
	01.01 Gereedstelling en instandhouding commando ZSK	0	4.450	0	X-02.01.01
	01.01/02 Gereedstelling en instandhouding commando LAS	0	10.450	0	X-03.01.01
	01.01 Gereedstelling en instandhouding commando LSK	0	22.000	0	X-04.01.01
	02.33 Operationele eenheden Koninklijke Marechaussee	0	16.000	0	X-05.01.01
	06/07 Overige (investeringen)	0	2.543	0	X-06/07
	02.33 Ondersteuning operationele eenheden	0	10.700	0	X-08.02.33
		<i>337.596</i>	<i>549.997</i>	<i>468.471</i>	
Europese samenwerking					
BZ	03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	10.142	10.100	10.100	V-03.03
	03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 28	4.110	6.789	16.327	V-03.04
Toerek.	EU-begroting	75.733	75.733	75.733	Toerekening
		<i>89.985</i>	<i>92.622</i>	<i>102.160</i>	
Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen					
BZ	04.01 Op basis van eigen verantwoordelijkheid consulaire dienstverlening bieden aan Nederlanders in het buitenland	14.565	10.545	10.545	V-04.01
	04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	2.396	7.616	5.319	V-04.02
	04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	5.818	5.592	6.927	V-04.03
	04.04 Het inzetten van Publieksdiplomatie door het Postennetwerk en BZ om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen	20.382	22.270	20.763	V-04.04
	04.05 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland	23.549	5.988	9.530	V-04.05
OCW	77 Internationaal onderwijs; Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken; cultuur	500	450	450	XIII-08.77
	14.71 Cultuur; subsidies	5.566	5.566	4.566	XIII-14.71

Begroting	Omschrijving	2013	2014	2015	Artikel
		72.776	58.027	58.100	
Duurzame handel en investeringen					
BHOS	01.01 Versterkt internationaal handelssysteem, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	7.171	9.023	8.409	XVII-01.01
	01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid	90.543	71.998	71.714	XVII-01.02
	01.03 Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden	1.888	14.659	16.398	XVII-01.03
	01.04 Dutch good growth fund: intensivering van ontwikkelingsrelevante investeringen in en handel met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met een focus op het MKB	0	100.000	150.000	XVII-01.04
EZ	11 Goed functionerende economie en markten	1.659	3.055	3.504	XIII-11
	12 Een sterk innovatievermogen	3.054	2.548	2.735	XIII-12
	13 Een excellent ondernemingsklimaat	2.313	3.701	2.971	XIII-13
		106.628	204.984	255.731	
Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water					
BHOS	02.03 Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	850	937	792	XVII-02.03
lenM	11.01 Algemeen waterbeleid (Partners voor Water)	11.615	10.500	9.506	XII-11.01
	19.02 Klimaat/Int. Beleid, coordinatie en samenwerking	3.073	5.774	5.274	XII-19.02
	19.02 Klimaat/Int. Beleid, coordinatie en samenwerking (CDM)	29.905	2.806	0	XII-19.02
	23.01 Meteorologie en seismologie (contributie WMO)	925	835	835	XII-23.01
EZ	14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening	11.187	2.415	2.072	XIII-14
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (o.a. FAO)	4.406	4.917	4.783	XIII-15
	16 Een concurr., duurz. en veil. agro-, viss.- en voedselketen (Clinton Foundation)	4.366	0	0	XIII-16
18 Natuur, regio en ruimte	Natuur, regio en ruimte	468	1.315	973	XIII-18
		66.795	29.499	24.235	
Sociale vooruitgang					
BHOS	03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	1.658	1.611	1.611	XVII-03.01
	03.04 Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	0	0	0	XVII-03.04
OCW	70/76 Wetenschappelijk onderwijs	3.288	3.351	3.351	VIII-07.70/76
	71 Internationaal onderwijs;Subsidies	125	364	364	VIII-08.71
	76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (inter)nationale organisaties: overige	90	98	84	VIII-08.76
VWS	09.12.10 Bijdrage aan internationale organisaties/WHO-partnerschap	4.721	4.295	3.868	XVI-09.12.10
		9.882	9.719	9.278	
Versterkte kaders voor ontwikkeling					
BHOS	05.02 Overig armoedebeleid	6.441	15.189	12.732	XVII-05.02
Financiën	52.01 Technische assistentie	0	1.500	1.500	IX-04.52.01
		6.441	16.689	14.232	
Overige uitgaven					
BZ	Geheim	163	0	0	V-05.01
	Nominaal en onvoorzien	3.758	1.449	25.018	V-06.01
	Apparaat	502.477	521.661	525.939	V-07.01
Div. dept.	Attachés	61.906	64.044	56.896	Div. Begrotingen
		568.304	587.154	607.853	

Begroting	Omschrijving	2013	2014	2015	Artikel
	Totaal non-ODA	1.358.024	1.644.654	1.645.178	

BIJLAGE 7: INTERNATIONALE KLIMAATFINANCIERING VOOR ONTWIKKELINGSLANDEN 2015

De ondersteuning van ontwikkelingslanden bij klimaatbeleid is onderdeel van de onderhandelingen over een mondiaal klimaatakkoord. De rijke landen zeiden in 2009 toe om in 2020 jaarlijks USD 100 miljard voor dit doel te mobiliseren uit publieke en private bronnen. De jaarlijkse bijdragen tot 2020 zijn niet vastgelegd maar een geleidelijke stijging van internationale klimaatuitgaven tot 2020 wordt gezien als een belangrijk onderdeel van het in 2015 af te ronden klimaatakkoord.

Nederland wil de komende jaren een geleidelijke stijging van de klimaatuitgaven realiseren. De uiteindelijke hoogte hangt daarbij af van de mondiale inzet en de inzet van andere EU lidstaten. Nederland streeft ernaar om in 2015 EUR 340 miljoen aan publieke klimaatrelevante uitgaven voor ontwikkelingslanden te realiseren. Nederland maakt zich er internationaal hard voor dat de private uitgaven voor klimaat de komende jaren stijgen. Nederland beoogt in 2015 EUR 100 miljoen aan private klimaatfinanciering te mobiliseren middels bestaande nationale en multilaterale bedrijfsleven instrumenten. Dit is een schatting van de inzet van het Nederlandse bedrijfsleven. In 2016 wanneer over de Nederlandse inzet moet worden gerapporteerd zal gebruik worden gemaakt van de dan naar verwachting beschikbare OESO methode voor rapportage over private middelen.

Internationale samenwerking op het terrein van klimaat richt zich op vergroening van de economie (duurzame energie, behoud van bossen en ecosystemen, tegengaan van uitstoot van broeikasgassen) en het tegengaan van de gevolgen van klimaatverandering. Beide aspecten overlappen met de internationale inzet op armoedebestrijding die ook beoogt economische groei te realiseren en de weerbaarheid van gemeenschappen te vergroten. Nederland wil klimaatfinanciering vooral op deze snijvlakken gaan invullen.

De publieke klimaatuitgaven voor ontwikkelingslanden zijn onderdeel van de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Tussen klimaat en ontwikkeling zal maximale synergie worden nagestreefd. De klimaatuitgaven vormen onderdeel van de uitgaven voor hernieuwbare energie, bossen, water, voedselzekerheid, private sector ontwikkeling en rampenrisicovermindering. Ook de klimaatuitgaven van internationale organisaties zoals VN organisaties en ontwikkelingsbanken voor zowel adaptatie als mitigatie worden meegerekend in het uiteindelijke totaal.

In onderstaande tabel wordt op hoofdlijnen een indicatie gegeven van de klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden in 2015. Bij de verantwoording over 2015 zal op basis van de Rio-markers van de OESO worden gerapporteerd over de uiteindelijke omvang van de klimaatuitgaven voor ontwikkelingslanden.

Klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2015 (bedragen x EUR miljoen)

Artikel		Indicatie 2015
1	Duurzame handel en investeringen	20
2	Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water	
2.1	Toename van voedselzekerheid	45
2.2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	65
2.3	Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	80
3	Sociale Vooruitgang	50
Overig	Internationale financiële instellingen en VN	80
Totaal		340
Gemobiliseerd privaat kapitaal		100